

CLÀSSICS
A MIDA

Activitats per a la lectura d'*Els miserables* de Victor Hugo

La intenció d'aquest quadern és facilitar als alumnes la lectura d'aquesta adaptació d'*Els miserables*.

Per a això, al principi i al final s'inclouen unes fitxes amb preguntes de caràcter general sobre l'obra, l'època o l'autor.

En la resta de les fitxes hi ha activitats específiques (de comprensió, anàlisi i expressió) relacionades amb el contingut de cada un dels capítols en què s'organitza aquest llibre.

Índex

Abans de la lectura	3
Durant la lectura	7
PRIMERA PART: Faantine	8
SEGONA PART: Cosette	11
TERCERA PART: Marius	15
QUARTA PART: L'ídil·li del carrer Plumet i l'epopeia del carrer Saint-Denis.....	18
CINQUENA PART: Jean Valjean	21
Després de la lectura	23
Solucions i suggeriments	29

Activitats
Abans de la lectura

ABANS DE LA LECTURA: PREGUNTES GENERALS

Nom i cognoms:

Curs: Data:

- 1** *Els miserables* és una novel·la amb molts elements de denúncia. Quins elements socials i polítics et sembla que denuncia?

- 2** Busca, individualment o amb algun company o companya, altres novel·les d'èpoques diverses en què hi hagi elements de denúncia o crítica social i política i explica'n breument la intenció.

- 3** Victor Hugo utilitza diversos elements de la novel·la fulletonesca pròpia del segle XIX. Podries dir-ne alguns?

ABANS DE LA LECTURA: PREGUNTES GENERALS

Nom i cognoms:

Curs: Data:

- 4** *Els miserables* té, com a teló de fons, diversos fets històrics. Esmenta'n els principals i explica'ls breument.

- 5** Quins són els personatges principals de la novel·la? Defineix-los pel que fa a les seves característiques físiques i morals.

- 6** Quines són les idees imposades per la Revolució Francesa que Victor Hugo reivindica amb la seva novel·la?

- 7** El llibre que llegiràs és una adaptació de l'original, que tenia quasi 1.500 pàgines. Penses que això et facilitarà la lectura? Creus que una adaptació desvirtua l'obra literària original? Justifica les teves respostes.

Activitats
Durant la lectura

DURANT LA LECTURA: PRIMERA PART: FANTINE

Nom i cognoms:

Curs: Data:

1 Explica per quin motiu fan fora de tot arreu Jean Valjean en arribar a Digne.

2 La trobada de Valjean amb el bisbe de Digne serà essencial per al canvi íntim que es produirà en el personatge. Com era abans, com serà després i per què es produeix aquest canvi?

3 Quina mena de persona us sembla que és Bienvenu Myriel, el bisbe de Digne? Quina és la seva actitud davant les persones que l'envolten?

4 Et sembla injusta la condemna que Jean Valjean ha hagut de complir? Per què?

DURANT LA LECTURA: PRIMERA PART: FANTINE

Nom i cognoms:

Curs: Data:

5 En *Els miserables*, Fantine és la víctima per excel·lència. Explica la progressió que segueix el personatge cap a la degradació i, també, per què Jean Valjean —i, evidentment, Victor Hugo— no condemna mai els seus actes, malgrat caure en la prostitució.

6 Per què et sembla que Javert és un home tan dur i inflexible? Aquest comportament pot tenir a veure amb els seus orígens?

7 Fantine és acomiadada perquè les altres dones descobreixen que és una mare soltera. Et sembla que aquest «control moral» de l'individu per part de la comunitat ha estat superat o encara es manifesta d'una manera o una altra? Parleu a classe d'aquesta qüestió.

DURANT LA LECTURA: PRIMERA PART: FANTINE

Nom i cognoms:

Curs: Data:

8 Et sembla possible que hi hagi persones com els Thénardier o penses que Victor Hugo va exagerar en crear-los? Argumenta la teva resposta.

9 Per què es produeix «una tempesta dins el crani» de Jean Valjean, quan s'assabenta que un tal Champmathieu ha estat confós amb ell?

10 Com Madeleine convenç el jutge que ell és en realitat Jean Valjean? Per què no és detingut immediatament?

11 Per què Javert creu la germana Simplicie quan aquesta li assegura que no ha vist pas Jean Valjean?

DURANT LA LECTURA: SEGONA PART: COSETTE

Nom i cognoms:

Curs: Data:

1 A què es refereix l'autor quan parla de carronyaires, després de la batalla de Waterloo?

2 Per què Pontmercy està agraït a Thénardier, tot i que aquest li ha robat el que duia a sobre?

3 Com aconsegueix evadir-se Jean Valjean abans d'anar a buscar Cosette? Busca un dibuix d'un vaixell d'aquella època i localitza-hi les vergues i les cofes.

DURANT LA LECTURA: SEGONA PART: COSETTE

Nom i cognoms:

Curs: Data:

4 La situació que viu la pobra Cosette amb els Thénardier us fa pensar en algun personatge de conte? Quin i per què?

5 Compara, pel que fa a l'aspecte físic i al caràcter, Thénardier i la seva esposa. Quin dels dos et sembla pitjor? Per què?

6 Quina relació hi ha entre l'aigua i les pors de Cosette?

DURANT LA LECTURA: SEGONA PART: COSETTE

Nom i cognoms:

Curs: Data:

7 Valjean és, per a Cosette, un desconegut que apareix enmig de la foscor, i, tanmateix, la nena no s'espanta en veure'l. Per què?

8 Com es manifesta la diferència de tracte de la Thénardier cap a Cosette i cap a les seves dues filles?

9 Per què canvia l'actitud de Thénardier cap a Valjean fins al punt de cedir-li el dormitori del matrimoni?

10 Per què Thénardier, que decideix encalçar Valjean i Cosette per aconseguir més diners, ha de tornar a casa amb la cua entre les cames?

DURANT LA LECTURA: SEGONA PART: COSETTE

Nom i cognoms:

Curs: Data:

11 Com s'adona Valjean, quan viu amb Cosette al casalot Gorbeau, a París, que ha estat descobert i com reacciona?

12 Qui ajuda Valjean i Cosette després de saltar la tàpia del convent? De què coneixíem prèviament aquest personatge?

13 Per què Fauchelevent porta un picarol penjat del genoll? Informa't sobre els convents de clausura actuals i les seves normes i digues si et sembla que una pràctica semblant pot existir encara avui.

14 Com aconsegueix Valjean sortir del convent sense ser vist abans de tornar-hi com si fos el germà del vell Fauchelevent?

DURANT LA LECTURA: TERCERA PART: MARIUS

Nom i cognoms:

Curs: Data:

1 Qui és Gavroche? Per què et sembla que aquest personatge ha esdevingut una mena de símbol a França?

2 Compara la ideologia del pare de Marius amb la del seu avi i explica per què són irreconciliables.

3 Marius avorria el seu pare i estava convençut que l'havia abandonat. Com descobreix la veritat?

4 L'autor ens diu de Marius que, «com passa amb els nous conversos, la conversió el va embriagar». Et sembla veritat aquesta afirmació? Si és així, posa'n alguns exemples (la «conversió» no ha de ser obligatòriament religiosa, sinó que pot tractar-se simplement d'un canvi d'hàbits).

DURANT LA LECTURA: TERCERA PART: MARIUS

Nom i cognoms:

Curs: Data:

5 Per què Marius no accepta els diners del senyor Gillenormand, el seu avi, tot i necessitar-los? Com aconsegueix sobreviure?

6 Busca imatges actuals i antigues del jardí del Luxemburg. Et sembla que ha canviat gaire des de l'època en què està ambientada la novel·la? Per què devia escollir aquest lloc Valjean a l'hora de passejar amb Cosette?

7 Quan comença Marius a interessar-se per Cosette i per què? Com es manifesta el seu enamorament?

8 Com es coneixen Marius i Éponine? Quina és la primera opinió que Marius té de la noia?

DURANT LA LECTURA: TERCERA PART: MARIUS

Nom i cognoms:

Curs: Data:

9 Qui és Jondrette, el veí de Marius, i a què es dedica?

10 En *Els miserables*, sobretot en aquesta part de la novel·la, es produeixen algunes casualitats que poden semblar francament exagerades. En podries esmentar algunes?

11 Marius està a punt de disparar per cridar l'atenció de Javert quan el pare de la seva estimada cau a la trampa parada per Jondrette. Què li ho impedeix?

DURANT LA LECTURA: QUARTA PART: L'IDIL·LI DEL CARRER PLUMET I L'EPOPEIA DEL CARRER SAINT-DENIS

Nom i cognoms:

Curs: Data:

1 Quines idees et sembla que professen i defensen Enjolras i els amics de l'ABC?

2 Com s'adona el lector que Éponine està enamorada —tot i que sense esperança— de Marius?

3 Com es coneixen, per fi, Marius i Cosette?

4 Per què Gavroche col·labora en la fuga del seu pare, si no sent cap afecte per ell?

DURANT LA LECTURA: QUARTA PART: L'IDIL·LI DEL CARRER PLUMET I L'EPOPEIA DEL CARRER SAINT-DENIS

Nom i cognoms:

Curs: Data:

5 Per què fracassa l'assalt de Thénardier i els seus a la casa del carrer Plumet?

6 Per què Marius va a veure el seu avi? I per quin motiu aquesta trobada acaba en una ruptura que sembla definitiva?

7 L'epopeia de les barricades comença amb el funeral del general Lamarque. Busca informació sobre aquest personatge i sobre Lafayette, que pren la paraula per acomiadar-se del general.

DURANT LA LECTURA: QUARTA PART: L'IDIL·LI DEL CARRER PLUMET I L'EPOPEIA DEL CARRER SAINT-DENIS

Nom i cognoms:

Curs: Data:

8 Com és descobert Javert, quan fa d'espia a la barricada?

9 Com mor Éponine? Per què havia fet que Marius anés a la barricada?

10 Quan Gavroche dona a Valjean la carta que Marius ha escrit per a Cosette, es produeix una altra «tempesta dins el seu crani». Per què? Com acaba reaccionant?

DURANT LA LECTURA: CINQUENA PART: JEAN VALJEAN

Nom i cognoms:

Curs: Data:

1 Com es comporta Valjean amb Javert a la barricada? Com actua el policia davant la reacció de Valjean?

2 Com mor Gavroche? I Enjolras?

3 Com aconsegueix fugir Jean Valjean de la barricada i salvar Marius?

4 Quin és el paper de Thénardier en la fugida de Valjean? Per què arrenca un tros de la roba de Marius?

DURANT LA LECTURA: CINQUENA PART: JEAN VALJEAN

Nom i cognoms:

Curs: Data:

5 Explica el procés psicològic que duu Javert al suïcidi.

6 Per què Valjean s'allunya de Marius i de Cosette? I com reacciona Marius en explicar-li Valjean el seu passat?

7 Com descobreix Marius l'autèntica veritat sobre Jean Valjean?

8 Per què et sembla que Victor Hugo decideix acabar la novel·la amb la mort de Jean Valjean?

Activitats
Després de la lectura

DESPRÉS DE LA LECTURA: PREGUNTES GENERALS

Nom i cognoms:

Curs: Data:

- 1** Juntament amb *Els miserables*, l'altra obra més coneguda de Victor Hugo és *Nostra Senyora de París*. Busca'n informació, resumeix-ne l'argument i digues quines són, segons la teva opinió, les diferències més remarcables entre les dues obres. *diferència entre el París medieval de Nostra Senyora de París i el París contemporani de l'autor de l'altra novel·la.*

- 2** Hi ha escriptors que es dediquen només a la poesia, a la novel·la, al teatre... Victor Hugo va conrear brillantment tots els gèneres. Busca altres autors, de qualsevol època, que hagin excel·lit en més d'un gènere literari i esmenta'n algunes obres.

- 3** Hugo presenta, en les seves obres, molts trets propis del Romanticisme. Busca informació sobre aquest moviment propi del segle XIX i comenta'n les característiques més importants. Esmenta'n alguns dels autors més destacats.

DESPRÉS LA LECTURA: PREGUNTES GENERALS

Nom i cognoms:

Curs: Data:

4 Hugo posa els fonaments del drama romàntic en el pròleg de la seva obra *Cromwell*. Busca aquest pròleg i resumeix-ne les idees. Centra't especialment en les que marquen la diferència entre el teatre antic i el modern que ell proposa.

5 En què va consistir la «batalla d'*Hernani*»? Busca algun quadre o gravat que la representi i descriu el que l'artista hi va reflectir.

6 Victor Hugo va comprometre's en lluites molt diverses de tipus social i polític. En podries esmentar algunes?

DESPRÉS LA LECTURA: PREGUNTES GENERALS

Nom i cognoms:

Curs: Data:

7 Hi ha escriptors —i altres artistes— que consideren que les seves obres han de mantenir-se al marge de les ideologies i del compromís polític i n’hi ha d’altres, com Victor Hugo, que fan de la seva obra una eina de lluita per difondre les seves idees. Feu un debat a classe i discutiu quina d’aquestes dues opcions us sembla més vàlida.

8 Per què et sembla que la novel·la *Els miserables* ha estat adaptada diverses vegades al cinema? Argumenta la teva resposta. Si és possible, mireu a classe el musical *Els miserables* —la versió cinematogràfica o una de les versions en concert representades al Royal Albert Hall de Londres, que han estat editades en DVD— i comenteu entre tots si us sembla fidel o no a l’obra original.

9 En grups, trieu un fragment de la novel·la i convertiu-lo en un text teatral, que pugueu representar a classe.

DESPRÉS LA LECTURA: PREGUNTES GENERALS

Nom i cognoms:

Curs: Data:

10 Tria una de les alternatives següents a alguns dels moments crucials de l'argument i escriu com hauria continuat la novel·la en cada cas:

- a) Jean Valjean no roba els canelobres d'argent de casa del bisbe de Digne.
- b) Fantine, en ser acomiadada de la fàbrica, decideix anar a parlar amb el senyor Madeleine.
- c) Els Thénardier es neguen a lliurar Cosette a Jean Valjean.
- d) Quan, a la barricada, Valjean deixa anar Javert, Enjolras se n'adona i mata d'un tret el policia.
- e) A la claveguera, Thénardier no arrenca el tros de teixit de la roba de Marius.
- f) Al final de la novel·la, Jean Valjean no mor, sinó que la presència de Marius i Cosette fa que es recuperi.

Solucions i suggeriments per resoldre
les **activitats** per a la lectura
d'*Els Miserables*
Victor Hugo

ABANS DE LA LECTURA: PREGUNTAS GENERALES

- 1 Els miserables és una novel·la amb molts elements de denúncia. Quins elements socials i polítics et sembla que denuncia?**

Els miserables és una clara denúncia de la misèria i de la injustícia social que hi condueix. També critica el sistema judicial, la manca de compassió en els éssers humans, etc.

- 2 Busca, individualment o amb algun company o companya, altres novel·les d'èpoques diverses en què hi hagi elements de denúncia o crítica social i política i explica'n breument la intenció.**

Resposta oberta.

Algunes de les novel·les que segurament poden enumerar són Oliver Twist, de Charles Dickens, en què l'autor denuncia la misèria i la injustícia a l'Anglaterra del seu temps, i, més properes en el temps, les novel·les de George Orwell Granja animal i 1984, virulentes crítiques als sistemes totalitaris.

- 3 Victor Hugo utilitza diversos elements de la novel·la fulletonesca pròpia del segle XIX. Podries dir-ne alguns?**

L'excés de casualitats improbables que es produeixen al llarg de la novel·la i, també, una certa exageració pel que fa al tractament moral dels personatges per tal que el lector s'hi senti identificat (Valjean), els compadeixi (Fantine) o els trobi repugnants (els Thénardier).

- 4 Els miserables té, com a teló de fons, diversos fets històrics. Esmenta'n els principals i explica'ls breument.**

La batalla de Waterloo, que tingué lloc el 18 de juny de 1815. En aquesta batalla, Napoleó va ser derrotat definitivament per les tropes britàniques, holandeses i alemanyes comandades pel duc de Wellington i l'exèrcit prussià del mariscal Gebhard von Blücher.

La insurrecció republicana contra la monarquia de Lluís Felip I, que va tenir lloc a París entre el 5 i el 6 de juny de l'any 1832 i que va tenir com a catalitzador la mort del general Jean Maximilien Lamarque.

5 Quins són els personatges principals de la novel·la? Defineix-los pel que fa a les seves característiques físiques i morals.

Jean Valjean: home de gran força física que retroba la bondat i l'amor pel proïsme malgrat els anys d'injusta repressió que pateix.

Javert: un policia que veu les coses de manera maniquea, en blanc i negre, incapaç de creure en les possibilitats de canvi i de millora de cap ésser humà.

Els Thénardier: exemple de paràsits socials. Ell és magre i petit i ella és enorme. Són lladres i estafadors que renunciïn a qualsevol ètica i només pensen en el profit.

Marius: jove atractiu, enamorat i idealista.

Cosette: noia enamorada, bella i innocent, alliberada de petita d'una quasi esclavitud per Jean Valjean, que es converteix en el pare que mai no ha tingut.

Gavroche, Éponine, el bisbe de Digne, Enjolras, etc.

6 Quines són les idees imposades per la Revolució Francesa que Victor Hugo reivindica amb la seva novel·la?

La fe en el progrés humà, la igualtat essencial de les persones, la creença que els governs han de sorgir d'un conveni entre els ciutadans... Valdria la pena comentar a classe la Declaració dels Drets del l'Home (1789), un dels documents fonamentals de la Revolució Francesa.

7 El llibre que llegiràs és una adaptació de l'original, que tenia quasi 1.500 pàgines. Penses que això et facilitarà la lectura? Creus que una adaptació desvirtua l'obra literària original? Justifica les teves respostes.

Resposta oberta.

DURANT LA LECTURA: PRIMERA PART: FANTINE

1 Explica per quin motiu fan fora de tot arreu Jean Valjean en arribar a Digne.

Jean Valjean, en arribar a Digne, es veu obligat, com a antic convicte, a presentar-se a l'ajuntament. Els hostalers i la població aviat s'assabenten que es tracta d'un delinqüent alliberat i es neguen a acollir-lo.

2 La trobada de Valjean amb el bisbe de Digne serà essencial per al canvi íntim que es produirà en el personatge. Com era abans, com serà després i per què es produeix aquest canvi?

Jean Valjean, que ha passat dinou anys de la seva vida condemnat a treballs forçats per haver robat una barra de pa, és ple d'odi i ha perdut la fe en la humanitat. El comportament del bisbe cap a ell —no solament l'acull, sinó que es nega a lliurar-lo després que Valjean robi els canelobres d'argent— li provocarà una crisi interna que desembocarà en un canvi radical. A partir d'aquell moment, Valjean esdevindrà un home bo i altruista, que avantposarà els interessos dels seus semblants al seu propi bé.

3 Quina mena de persona us sembla que és Bienvenu Myriel, el bisbe de Digne? Quina és la seva actitud davant les persones que l'envolten?

El bisbe de Digne és una persona essencialment bona, que viu austerament i comparteix tot el que té i que comprèn la naturalesa humana i es nega a jutjar els altres. Podríem dir que representa un cristianisme essencial, basat en els ensenyaments de Jesús i no contaminat pels vicis i els privilegis de l'Església oficial.

4 Et sembla injusta la condemna que Jean Valjean ha hagut de complir? Per què?

Resposta oberta.

Cal recordar que Valjean és durament castigat a cinc anys de treballs forçats per haver robat una barra de pa quan la seva germana i els fills d'aquesta s'estaven morint de gana i que els seus fallits intents de fugida van fer que la seva pena es prolongués fins a dinou anys.

5 En Els miserables, Fantine és la víctima per excel·lència. Explica la progressió que segueix el personatge cap a la degradació i, també, per què Jean Valjean —i, evidentment, Victor Hugo— no condemna mai els seus actes, malgrat caure en la prostitució.

Fantine és una jove que és seduïda i abandonada, amb una filla, en una època en què la societat menysprea i condemna moralment les mares solteres. Deixa la seva filla Cosette amb els Thénardier per poder trobar feina. Pensa que el matrimoni en tindrà cura, però s'equivoca. Quan es queda sense feina —en descobrir-se que és mare d'una nena— i no pot fer front a les creixents exigències econòmiques dels Thénardier, es ven primer els cabells, després les dents i acaba venent el seu cos. Victor Hugo —a través de Valjean— veu en ella una víctima d'una societat injusta i de la misèria, una ànima pura malgrat la seva degradació física.

6 Per què et sembla que Javert és un home tan dur i inflexible? Aquest comportament pot tenir a veure amb els seus orígens?

Javert és fill d'un condemnat a treballs forçats. Tenia dues possibilitats: identificar-se amb el seu pare o oposar-s'hi frontalment, i tria aquesta darrera, d'una manera radical, en esdevenir policia. La resistència a veure possible el canvi i la regeneració en algú que ha comès un delicte i l'aplicació rigorosa de la llei sense deixar lloc a la compassió poden ser explicades psicològicament per aquest rebuig als propis orígens.

7 Fantine és acomiadada perquè les altres dones descobreixen que és una mare soltera. Et sembla que aquest «control moral» de l'individu per part de la comunitat ha estat superat o encara es manifesta d'una manera o una altra? Parleu a classe d'aquesta qüestió.

Resposta oberta.

Es pot parlar de les mares solteres, però també de l'orientació sexual i altres temes que han estat —i de vegades estan— subjectes a un «control moral» de caràcter col·lectiu.

8 Et sembla possible que hi hagi persones com els Thénardier o penses que Victor Hugo va exagerar en crear-los? Argumenta la teva resposta.

Resposta oberta.

9 Per què es produeix «una tempesta dins el crani» de Jean Valjean, quan s'assabenta que un tal Champmathieu ha estat confós amb ell?

Si Valjean calla, podrà estar tranquil durant la resta de la seva vida, ja que ningú no el buscarà, però amb el seu silenci haurà permès que condemnin un innocent. Aquest és el dilema moral de Valjean, i ell el resol en decidir autoinculpar-se durant el judici de Champmathieu.

10 Com Madeleine convenc el jutge que ell és en realitat Jean Valjean? Per què no és detingut immediatament?

Valjean descriu les cicatrius i les cremades que tenen al cos els seus antics companys forçats, Brevet, Chenildieu, Cochepaille, detalls que només un altre forçat pot conèixer. El respecte que tothom sent per Madeleine i l'estupor que provoca la seva confessió paralitzen el president del tribunal i tots els presents.

11 Per què Javert creu la germana Simplicie quan aquesta li assegura que no ha vist pas Jean Valjean?

Javert creu cegament en tota autoritat i considera l'autoritat religiosa com la principal. La seva rígida estructura mental no li permet preveure la possibilitat que una monja pugui mentir.

DURANT LA LECTURA: SEGONA PART: COSETTE

1 A què es refereix l'autor quan parla de carronyaires, després de la batalla de Waterloo?

Aquests carronyaires són persones que, després de la batalla, es dediquen a registrar els cadàvers per robar-los diners, joies i tot allò valuós que puguin dur a sobre.

2 Per què Pontmercy està agraït a Thénardier, tot i que aquest li ha robat el que duia a sobre?

Pontmercy no és conscient que Thénardier li ha robat els diners, l'anell i altres objectes de valor. Pensa que l'està ajudant i que, de fet, li ha salvat la vida.

3 Com aconsegueix evadir-se Jean Valjean abans d'anar a buscar Cosette? Busca un dibuix d'un vaixell d'aquella època i localitza-hi les vergues i les cofes.

Valjean, un dia que els forçats netegen al port la quilla d'un vaixell, salva un mariner que havia quedat suspès d'una corda a una gran alçada. Després de deixar-lo en lloc segur, fa veure que cau involuntàriament a l'aigua i deixa que la gent es pensi que s'ha ofegat.

Pel que fa a la segona part de la pregunta, resposta oberta.

4 La situació que viu la pobra Cosette amb els Thénardier us fa pensar en algun personatge de conte? Quin i per què?

Resposta oberta.

És probable que els alumnes pensin en la Ventafocs, la noia obligada a treballar com una esclava per la madrastra i les germanastres, que la fan anar vestida amb parracs. La situació de Cosette amb els Thénardier no és gaire diferent.

5 Compara, pel que fa a l'aspecte físic i al caràcter, Thénardier i la seva esposa. Quin dels dos et sembla pitjor? Per què?

L'home és menut; la dona és grassa. L'home no sol cridar, a diferència de la dona. Ell és astut; ella és brutal.

Els alumnes decidiran quin els sembla pitjor, però és evident que l'home controla la dona, gràcies a una intel·ligència dirigida sobretot a aconseguir beneficis materials, sense cap mena d'ètica.

6 Quina relació hi ha entre l'aigua i les pors de Cosette?

Quan falta aigua de nit a l'hostal dels Thénardier, la mestressa obliga Cosette a anar-la a buscar amb una galleda a una font que hi ha al bosc. Anar sola al bosc enmig de la foscor terroritza una nena petita com Cosette, però la Thénardier encara li fa més por.

7 Valjean és, per a Cosette, un desconegut que apareix enmig de la foscor, i, tanmateix, la nena no s'espanta en veure'l. Per què?

Valjean agafa la nansa de la feixuga galleda que arrossega Cosette i li parla amb paraules amables, a les quals la nena no està acostumada. Tot i que l'aparició d'un desconegut enmig del bosc hauria d'espantar Cosette, la seva presència la tranquil·litza. L'instint de Cosette li diu que Valjean és allà per protegir-la? Valjean projecta inconscientment una mena d'aura de bondat? El fet és que en aquest moment de la novel·la l'aparició de Jean Valjean equival a la d'un àngel protector.

8 Com es manifesta la diferència de tracte de la Thénardier cap a Cosette i cap a les seves dues filles?

Cosette es veu obligada a treballar contínuament mentre les altres dues nenes juguen i té prohibit agafar la nina que elles tenen. És evident que la Thénardier, malgrat la seva brutalitat, estima les seves filles i menysprea i detesta Cosette.

9 Per què canvia l'actitud de Thénardier cap a Valjean fins al punt de cedir-li el dormitori del matrimoni?

De primer, els Thénardier pensen —a causa de la seva roba— que el foraster és pobre, però, quan compra la nina caríssima a Cosette, l'home olora possibles guanys i decideix, hipòcritament, tractar-lo bé per tal de treure'n profit.

10 Per què Thénardier, que decideix encalçar Valjean i Cosette per aconseguir més diners, ha de tornar a casa amb la cua entre les cames?

Perquè Valjean mostra a Thénardier un document signat per Fantine en què li atorga el dret a recollir la nena i perquè Thénardier, que està desarmat, s'adona que Valjean, que duu un bastó, és molt més fort que no pas ell i no s'hi pot pas enfrontar físicament.

11 Com s'adona Valjean, quan viu amb Cosette al casalot Gorbeau, a París, que ha estat descobert i com reacciona?

Valjean creu reconèixer Javert en un captaire a qui dona una moneda, i una nit, poc després, comprova que algú —un nou llogater, segons la portera— espia la seva porta des del replà. Tot i que no li pot veure la cara, Valjean, per prudència, decideix fer-se fonedís amb Cosette.

12 Qui ajuda Valjean i Cosette després de saltar la tàpia del convent? De què coneixiem prèviament aquest personatge?

Valjean i Cosette són acollits pel vell Fauchelevent, el jardiner. Es tracta de l'home que Valjean (com a Madeleine) havia salvat de morir aixafat pel seu propi carro. Fauchelevent havia quedat coix i Madeleine/Valjean li havia aconseguit aquesta feina.

13 Per què Fauchelevent porta un picarol penjat del genoll? Informa't sobre els convents de clausura actuals i les seves normes i digues si et sembla que una pràctica semblant pot existir encara avui.

Les monges del convent no poden tenir contacte amb homes, i el picarol les avisa de la proximitat de Fauchelevent per tal que puguin evitar trobar-se'l.

Pel que fa a la segona part de la pregunta, resposta oberta.

14 Com aconsegueix Valjean sortir del convent sense ser vist abans de tornar-hi com si fos el germà del vell Fauchelevent?

La superiora vol enterrar, il·legalment, una monja sota l'altar de la capella i fa dur al cementiri un taüt ple de terra. Valjean aprofita l'ocasió i surt del convent dins el taüt. Fauchelevent el desenterra i es presenta al convent amb Cosette, que ha estat treta del convent per Fauchelevent. Valjean es fa passar pel germà del vell i fa veure que Cosette és la seva neta i aconsegueix que la superiora el contracti com a ajudant del jardiner.

DURANT LA LECTURA: TERCERA PART: MARIUS

- 1 Qui és Gavroche? Per què et sembla que aquest personatge ha esdevingut una mena de símbol a França?**

Gavroche és el fill petit dels Thénardier, però els seus pares no l'estimen i fa vida al carrer. És espavilat, lladregot i pocavergonya, però té un cor d'or: és un noieta coratjós que es burla dels poderosos i protegeix els necessitats. Ha esdevingut un símbol de l'esperit parisenc més lligat a la llibertat i a l'esperit revolucionari.

- 2 Compara la ideologia del pare de Marius amb la del seu avi i explica per què són irreconciliables.**

El senyor Gillenormand, l'avi de Marius, és profundament monàrquic i odia tot el que té a veure amb la Revolució i amb l'etapa napoleònica —no oblidem que la Revolució va decapitar el rei Lluís XVI. Marius, un cop descobreix la veritat sobre el seu pare, que era un oficial napoleònic, es deixa fascinar per les seves idees amb l'obsessió pròpia dels nous conversos, i això el portarà inevitablement a la confrontació amb el seu avi, ja que cadascun és impermeable a les idees de l'altre.

- 3 Marius avorria el seu pare i estava convençut que l'havia abandonat. Com descobreix la veritat?**

Un dia a missa, un home li explica la història d'un coronel de Bonaparte que sempre observava, tot plorant i amagat rere una columna de l'església, el seu fill. El coronel havia estat obligat per l'avi del nen a no veure'l més si no volia que el desheretés. Marius s'adona que el nen era ell i que el seu pare s'havia sacrificat per assegurar el seu futur.

- 4 L'autor ens diu de Marius que, «com passa amb els nous conversos, la conversió el va embriagar». Et sembla veritat aquesta afirmació? Si és així, posa'n alguns exemples (la «conversió» no ha de ser obligatòriament religiosa, sinó que pot tractar-se simplement d'un canvi d'hàbits).**

Resposta oberta. Es pot parlar d'antics fumadors, de persones que s'han tornat vegetarianes o veganes, etc.

- 5 Per què Marius no accepta els diners del senyor Gillenormand, el seu avi, tot i necessitar-los? Com aconsegueix sobreviure?**

Marius té un accentuat sentit de l'honor i vol ser digne del seu pare. El senyor Gillenormand odiava el seu pare i l'havia separat d'ell. Per tant, no pot acceptar res que vingui del seu avi. Sobrevisqué de moment amb els diners que obté de vendre el rellotge i la roba que no duu al damunt i, més endavant, treballant per a un llibreter que coneix mitjançant el seu amic Courfeyrac.

6 Busca imatges actuals i antigues del jardí del Luxemburg. Et sembla que ha canviat gaire des de l'època en què està ambientada la novel·la? Per què devia escollir aquest lloc Valjean a l'hora de passejar amb Cosette?

Resposta oberta. Quan els alumnes vegin imatges del jardí de Luxemburg, s'adonaran de les seves nombroses avingudes plenes d'arbres i veuran que és un lloc on resulta relativament fàcil passar desapercebut.

7 Quan comença Marius a interessar-se per Cosette i per què? Com es manifesta el seu enamorament?

Marius es troba sovint, durant les seves passejades, amb un home i la seva suposada filla, que seuen sempre en el mateix banc. La noia no li sembla especialment atractiva. Després de sis mesos de no freqüentar el jardí, hi torna i retroba l'home i la noia. La noia ha esdevingut una criatura bellíssima i Marius s'enamora perdudament d'ella i comença a comportar-se d'una manera poc discreta, fins que això crida l'atenció de Valjean, que, alarmat, deixa de freqüentar el jardí de Luxemburg amb Cosette.

8 Com es coneixen Marius i Éponine? Quina és la primera opinió que Marius té de la noia?

Marius es topa una nit pel carrer amb Éponine i la seva germana Azelma. No les reconeix, tot i que són veïns, i recull un sobre que els cau a terra. L'endemà, Éponine es presenta a la seva cambra per dur-li una carta del seu pare, en què li demana ajuda econòmica. Marius veu Éponine com una noia que segurament havia estat bonica, però que ara està descarnada i feble i va mal vestida, víctima de la misèria i de l'alcohol, i sent pietat per ella.

9 Qui és Jondrette, el veí de Marius, i a què es dedica?

Jondrette és, en realitat, Thénardier, i ara es dedica a enviar cartes signades amb noms falsos a possibles benefactors, en què explica històries inventades per tal de desvetllar la seva pietat i aconseguir-ne diners.

10 En *Els miserables*, sobretot en aquesta part de la novel·la, es produeixen algunes casualitats que poden semblar francament exagerades. En podries esmentar algunes?

El fet que Marius i Thénardier acabin sent veïns al casalot Gorbeau; que el benefactor de Jondrette/Thénardier sigui Jean Valjean; que Valjean i Cosette saltin la tàpia del convent on precisament treballa el vell Fauchelevant; que Gavroche col·labori sense saber-ho en la fuga del seu pare; etc.

11 Marius està a punt de disparar per cridar l'atenció de Javert quan el pare de la seva estimada cau a la trampa parada per Jondrette. Què li ho impedeix?

Marius descobreix de sobte que Jondrette és Thénardier, l'home que —almenys això és el que ell pensa— va salvar la vida del seu pare, i es troba paralitzat: si ajuda el pare de la seva estimada, condemnarà el benefactor del seu propi pare, i a la inversa.

DURANT LA LECTURA: QUARTA PART: L'IDIL·LI DEL CARRER PLUMET I L'EPOPEIA DEL CARRER SAINT-DENIS

1 Quines idees et sembla que professen i defensen Enjolras i els amics de l'ABC?

Bàsicament, les idees republicanes sorgides de la Revolució Francesa: la lluita pel progrés a través de l'educació, l'oposició frontal a tota forma de tirania, etc.

2 Com s'adona el lector que Éponine està enamorada —tot i que sense esperança— de Marius?

Éponine es commou en adonar-se que Marius sap el seu nom i accepta amb tristesa guiar-lo fins allà on viu Cosette, però es nega a acceptar els diners que el jove li dona. Sap que Marius no l'estimarà mai, que n'estima una altra, però, malgrat tot, actua amb una dignitat que hauria estat impensable en els seus pares, els Thénardier.

3 Com es coneixen, per fi, Marius i Cosette?

Marius s'assabenta, gràcies a Éponine, del domicili actual de Valjean i Cosette. Una nit, mentre Valjean és de viatge, Cosette veu al jardí la silueta d'un home. Al matí, troba en un banc del jardí el diari íntim de Marius, en què el jove confessa el seu amor per ella. Aquella nit, Cosette baixa al jardí i es troba, per fi, amb Marius. Així comença el seu idil·li.

4 Per què Gavroche col·labora en la fuga del seu pare, si no sent cap afecte per ell?

Gavroche no sap que està ajudant el seu pare a escapar-se de la presó. Accedeix a col·laborar amb Montparnasse i els seus còmplices per joc, per l'emoció de l'aventura.

5 Per què fracassa l'assalt de Thénardier i els seus a la casa del carrer Plumet?

Éponine, que espia Marius i sap que és amb Cosette al jardí de la casa del carrer Plumet, s'enfronta al seu pare i als seus còmplices per salvar l'home que estima. Amenaça de cridar i atreure la policia, i la seva actitud obliga Thénardier i els seus a renunciar al seu pla.

6 Per què Marius va a veure el seu avi? I per quin motiu aquesta trobada acaba en una ruptura que sembla definitiva?

En saber que Cosette ha de marxar a Anglaterra amb el seu «pare», Marius es desespera i vol aconseguir del seu avi permís per casar-s'hi, però Gillenormand recomana a Marius que, en lloc de casar-se amb Cosette, es converteixi en el seu amant. Això indigna Marius, que marxa donant un cop de porta i deixa el seu avi penedint-se amargament del seu rampell de vell llibertí.

7 L'epopeia de les barricades comença amb el funeral del general Lamarque. Busca informació sobre aquest personatge i sobre Lafayette, que pren la paraula per acomiadar-se del general.

Jean Maximilien Lamarque (1770-1832) va fer la seva carrera militar en els exèrcits de la Revolució i l'Imperi. Amb la restauració borbònica (1815), va esdevenir un clar opositor al retorn a l'Antic Règim, i quan els Borbó van caure (1830) va participar en la repressió als legitimistes que volien el retorn de la família reial. Aviat, però, també va ser crític amb la monarquia constitucional de Lluís Felip I, per la seva manca de respecte als drets humans i a les llibertats polítiques, i això va fer que les capes populars el miressin amb simpatia. La seva mort, a causa del còlera, va ser el catalitzador de la revolució parisenca de 1832.

El marquès de La Fayette (1757-1834), militar, aristòcrata i polític, va lluitar com a general pels Estats Units en la guerra de la independència contra l'imperi Britànic i esdevingué amic de Washington i Jefferson. També va ser una figura clau en la Revolució Francesa (1789) i en la Revolució de Juliol (1830). D'entrada, va donar suport a Lluís Felip I, però s'hi va oposar quan el comportament del monarca esdevingué autocràtic. Hom l'anomena «L'heroi de dos mons», en referència a França i als EUA.

8 Com és descobert Javert, quan fa d'espia a la barricada?

Javert, infiltrat entre els revolucionaris, és reconegut i denunciat per Gavroche (feia pocs dies que el policia l'havia agafat de l'orella per fer-lo baixar de la cornisa del Pont Royal).

9 Com mor Éponine? Per què havia fet que Marius anés a la barricada?

Tot i que Éponine fa que Marius vagi a la barricada perquè hi mori —no pot suportar que estimi una altra dona—, en veure que un soldat es disposa a disparar-li es posa davant del fusell i rep la bala que estava destinada al noi.

10 Quan Gavroche dona a Valjean la carta que Marius ha escrit per a Cosette, es produeix una altra «tempesta dins el seu crani». Per què? Com acaba reaccionant?

Valjean s'adona que Marius morirà amb tots els altres revolucionaris a la barricada i que això el deslliurarà de l'home que li pot prendre la «seva» estimada Cosette. Però, d'altra banda, no pot deixar morir un home si ho pot evitar, i encara menys l'home que Cosette estima. Al final, Valjean decidirà anar a la barricada i acabarà salvant Marius.

DURANT LA LECTURA: CINQUENA PART: JEAN VALJEAN

1 Com es comporta Valjean amb Javert a la barricada? Com actua el policia davant la reacció de Valjean?

Valjean fa veure que vol executar ell mateix Javert i el duu fins a una barricada secundària, on, davant la sorpresa del policia, el deixa lliure. Javert, que està convençut que Valjean el matarà, és incapaç de comprendre que l'home que havia perseguit obstinadament li permeti marxar indemne. De fet, mentre s'allunya de la barricada, encara pensa que Valjean li dispararà per l'esquena.

2 Com mor Gavroche? I Enjolras?

Gavroche mor de dos trets mentre recull municions dels soldats caiguts davant de la barricada, fent mostra del que alguns anomenarien coratge i d'altres, inconsciència. Enjolras, responsable de la mort d'un sergent, és executat un cop ha estat presa la barricada per part de les tropes.

3 Com aconsegueix fugir Jean Valjean de la barricada i salvar Marius?

Valjean aconsegueix aixecar una reixa de terra i fuig, duent Màrius —ferit i inconscient— a coll per l'enorme laberint de les clavegueres de París.

4 Quin és el paper de Thénardier en la fugida de Valjean? Per què arrenca un tros de la roba de Marius?

Thénardier té la clau de la reixa que permetria a Valjean sortir de la claveguera i obre la reixa a Valjean a canvi de la meitat dels diners que porta a sobre Marius (Thénardier pensa que és mort i que és Valjean qui l'ha assassinat per robar-lo). Thénardier arrenca discretament un tros de la roba de Marius per poder reconèixer més endavant, si cal, l'home mort i l'assassí i treure'n profit.

5 Explica el procés psicològic que duu Javert al suïcidi.

Javert és incapaç de comprendre que Valjean, un antic forçat, li hagi perdonat la vida. I comprèn encara menys que ell, l'incommovable Javert, hagi permès fugir a Valjean. Això trenca tots els seus esquemes, i en un món on les coses ja no són blanques o negres, sinó que accepten diversos matisos, no hi ha lloc per a algú com ell.

6 Per què Valjean s'allunya de Marius i de Cosette? I com reacciona Marius en explicar-li Valjean el seu passat?

Valjean no vol que el seu passat afecti la felicitat de Marius i Cosette. Quan explica la veritat a Marius, aquest s'horroritza, veu Valjean com un impostor i un criminal i mira d'allunyar Cosette d'ell.

7 Com descobreix Marius l'autèntica veritat sobre Jean Valjean?

Thénardier, per treure'n un profit econòmic, explica a Marius que Valjean ni va matar Javert ni va robar el senyor Madeleine, perquè tots dos eren la mateixa persona, però que és un assassí. En mostrar-li la peça de roba procedent de la suposada víctima, Marius és conscient de la veritat: és Valjean qui el va salvar i el va dur ferit per les clavegueres de París.

8 Per què et sembla que Victor Hugo decideix acabar la novel·la amb la mort de Jean Valjean?

Resposta oberta. Es pot fer referència a l'aspecte gairebé martiro lògic del comportament de Valjean: un cop aconseguida la felicitat de Cosette, ja no hi ha lloc ni objectiu per a ell en aquest món, i el seu darrer sacrifici és la mort.

DESPRÉS DE LA LECTURA: PREGUNTAS GENERALES

- 1** Juntament amb *Els miserables*, l'altra obra més coneguda de Victor Hugo és *Nostra Senyora de París*. Busca'n informació, resumeix-ne l'argument i digues quines són, segons la teva opinió, les diferències més remarcables entre les dues obres.

Resposta oberta. Val la pena comentar, sobretot, els actes i les motivacions de personatges com Quasimodo, Esmeralda, Gringoire, Febus i Frollo i la diferència entre el París medieval de *Nostra Senyora de París* i el París contemporani de l'autor de l'altra novel·la.

- 2** Hi ha escriptors que es dediquen només a la poesia, a la novel·la, al teatre... Victor Hugo va conrear brillantment tots els gèneres. Busca altres autors, de qualsevol època, que hagin excel·lit en més d'un gènere literari i esmenta'n algunes obres.

Resposta oberta. Alguns noms que poden aparèixer són Jean Cocteau (poesia, teatre i cinema), Edgar Allan Poe (poesia i narrativa), William Shakespeare (poesia i teatre), etc.

- 3** Hugo presenta, en les seves obres, molts trets propis del Romanticisme. Busca informació sobre aquest moviment propi del segle XIX i comenta'n les característiques més importants. Esmenta'n alguns dels autors més destacats.

El Romanticisme nasqué a Alemanya a finals del segle XVIII com a moviment literari, però passà a influenciar totes les arts. Va ser una reacció a la fredor i el racionalisme de la Il·lustració i el neoclassicisme i va donar una gran importància als sentiments. Volia trencar amb les convencions socials de l'època, amb la tradició i amb els valors culturals i socials imperants. Durant la primera meitat del segle XIX s'estengué a tot Europa i també a Amèrica. Algunes de les seves característiques són la llibertat creativa, la defensa dels sentiments enfront de la raó, la recerca dels referents tradicionals i nacionals de cada país on es desenvolupa, el subjectivisme i l'individualisme, etc. Alguns autors romàntics de diferents països, a més de Victor Hugo, són Goethe, Lamartine, Jacint Verdaguer, Lord Byron, Novalis, Alexandre Dumas, John Keats, etc.

- 4** Hugo posa els fonaments del drama romàntic en el pròleg de la seva obra *Cromwell*. Busca aquest pròleg i resumeix-ne les idees. Centra't especialment en les que marquen la diferència entre el teatre antic i el modern que ell proposa.

Resposta oberta. Evidentment, els alumnes veuran en el pròleg, entre altres coses, una crida a trencar amb les normes establertes (les tres unitats del teatre neoclàssic).

5 En què va consistir la «batalla d’Hernani»? Busca algun quadre o gravat que la representi i descriu el que l’artista hi va reflectir.

Victor Hugo va estrenar l’obra de teatre Hernani el 25 de febrer de 1830 en el Théâtre Français de París. Es basa en la tragèdia del bandit aragonès Hernani i la seva amant, Doña Sol, i té elements gòtics i de defensa de l’amor pur i natural que en fan una obra fundacional del Romanticisme teatral. El dia de l’estrena es produí una gran picabaralla entre els classicistes i els partidaris del Romanticisme (Hugo havia organitzat els seus seguidors en previsió del conflicte), que acabaren fent callar a crits els seus rivals.

Pel que fa a la segona part de la pregunta, resposta oberta.

6 Victor Hugo va comprometre’s en lluites molt diverses de tipus social i polític. En podries esmentar algunes?

Hugo va oposar-se a la llei Falloux, que afavoria l’Església catòlica en el camp de l’ensenyament, a la llei que restringia el sufragi universal i a la llei Rouher, que limitava la llibertat de premsa... També va denunciar la pena de mort, les desigualtats socials, el treball infantil, els homes que s’enriquien sense reinvertir els seus guanys en la producció... i va lluitar per l’escola laica i gratuïta, pels drets de la dona, pel dret de vot universal, etc.

7 Hi ha escriptors —i altres artistes— que consideren que les seves obres han de mantenir-se al marge de les ideologies i del compromís polític i n’hi ha d’altres, com Victor Hugo, que fan de la seva obra una eina de lluita per difondre les seves idees. Feu un debat a classe i discutiu quina d’aquestes dues opcions us sembla més vàlida.

Resposta oberta.

8 Per què et sembla que la novel·la Els miserables ha estat adaptada diverses vegades al cinema? Argumenta la teva resposta. Si és possible, mireu a classe el musical Els miserables —la versió cinematogràfica o una de les versions en concert representades al Royal Albert Hall de Londres, que han estat editades en DVD— i comenteu entre tots si us sembla fidel o no a l’obra original.

Resposta oberta.

- 9** En grups, trieu un fragment de la novel·la i convertiu-lo en un text teatral, que pugueu representar a classe.

Resposta oberta.

- 10** Tria una de les alternatives següents a alguns dels moments crucials de l'argument i escriu com hauria continuat la novel·la en cada cas:

- a) Jean Valjean no roba els canelobres d'argent de casa del bisbe de Digne.
- b) Fantine, en ser acomiadada de la fàbrica, decideix anar a parlar amb el senyor Madeleine.
- c) Els Thénardier es neguen a lliurar Cosette a Jean Valjean.
- d) Quan, a la barricada, Valjean deixa anar Javert, Enjolras se n'adona i mata d'un tret el policia.
- e) A la claveguera, Thénardier no arrenca el tros de teixit de la roba de Marius.
- f) Al final de la novel·la, Jean Valjean no mor, sinó que la presència de Marius i Cosette fa que es recuperi.

Resposta oberta.